

N A Š E Z A D R U Ž N I Š T V O

Regres za umetna gnojila

Znano je, da smo že leta 1952 uvedli regres za sredstva za kmetijsko proizvodnjo iz industrije. V zadnjih štirih letih smo izdali za ta regres povprečno vsako leto nad 10 milijard dinarjev.

V začetku novembra je Odbor za gospodarstvo zveznega izvršnega sveta sprejel odločbo o regresiranju umetnih gnojil in uvedel dvojni regres. Stari regres za umetna gnojila je namreč ostal za vse kmetijske organizacije in individualne proizvajalce, ki kontrahirajo proizvodnjo žita, zmanjšal pa se je za vse tiste proizvajalce, ki ne kontrahirajo.

Danes je tako stanje, da imamo dvoje vrst cen na trgu z žitom: ceno po kateri »Žitoprometi« kupujejo kontrahirano pšenico, in ceno, po kateri proizvajalci prodajajo žito drugim kupcem in potrošnikom. V žitodolnih pokrajinah se giblje razlika med prvimi in drugimi cenami od 8 do 10 dinarjev, v ne-žitodolnih krajih pa tudi do 35 dinarjev. Proizvajalci industrijskih kultur so v istem položaju kakor proizvajalci žita, ki kontrahirajo, ker tudi ti sklepajo z industrijo pogodbe za proizvodnjo po določenih cenah.

Po drugi strani je Zveza kmetijskih zbornic napravila anketo o potrebah po umetnih gnojilih za pomladansko setev. Anketa je pokazala, da bi bilo, ob sedanjih cenah, za pomladansko setev potrebno 700.000 ton umetnih gnojil. Teh pa bomo v najboljšem primeru imeli le 350.000 ton. Torej, imamo dva izhoda: ali da teh 350.000 ton distribuiramo — kar je zvezano z vrsto slabosti in opravičenimi očitki posameznih krajev — ali da ceno v prometu raste in da to vprašanje rešita ponudba in povpraševanje. To se v glavnem tudi dogaja, ker so gnojila običajno prodajali dražje od tistih cen, ki so bile postavljene pri obračunavanju regresa.

Ob takih pogojih je jasno, da ni nikakršnega opravičila, da bi se gnojila prodajala vsem proizvajalcem po isti ceni, ker tudi na tržišču niso vsi v istem položaju. Če bi pa po drugi strani dajali regres iz proračuna, bi proizvodna podjetja in podjetja za promet na debelo in drobno nujno ostvarjala visok dobiček, kakor hitro bi bilo povpraševanje dvakrat večje od razpoložljivih količin — kar pa ni moč z ničemer opravičiti. Zato je tudi prišla odločba o uvedbi dvojnega regresa in zatorej tudi dvojni cen, ki bodo ravno omogočile, da se plasirajo razpoložljive količine.

Kako so nekatera podjetja reagirala na to odločbo. Odločba je izšla 2. novembra (na teren je lahko prišla okrog 5. novembra), a že 8. novembra so stornirala naročila pri proizvajalcih naslednja podjetja: »Poljostroj« — Novi Sad, 500 ton, »Nova brazda« — Beograd 500 ton, »Ratar« — Novi Sad, 700 ton, »Poljo-opskrba« — Split, 400 ton, »Poljo-privredno preduzeće« — Čačak, 200 ton, »Poljo-privreda« — Beograd, 300 ton, »Agroinvest« — Zagreb, 500 ton in razni drugi manjši potrošniki 5000 ton. Skupaj torej 9100 ton. Postavlja se resno vprašanje, kako da so vsa

ta podjetja tako hitro reagirala na zmanjšanje regresa in odkod pri njih ta gotovost, da ne bodo plasirala tudi teh količin, ki predstavljajo štirideset del skupnih količin.

Nič manj zanimiva ni tudi reakcija proizvajalcev superfosfata »Zorka« — Sabac, »Zorka« — Subotica in Cinkarna — Celje. Ta podjetja so bila zelo hitro pripravljena zmanjšati ali ustaviti proizvodnjo, ne da bi ugotovila, ali je njihov superfosfat rentabilen tudi v uporabi pri zmanjšanem regresu, za koliko je rentabilen in kaj bi skupno s kmetijskimi organizacijami lahko storila, da plasirajo svoj superfosfat. Ni nam znano, če so to obravnavali z delavskimi sveti in upravnimi odbori svojih kolektivov.

Gornji pojavi v vsakem primeru ne kažejo, da bi te organizacije zrelo proučile situacijo na tržišču. Zlasti slabo so ocenile aktivnost, ki se razvija za razvoj zadrugištva in za njegovo vključevanje v pospeševanje kmetijske proizvodnje.

Nasproti temu bomo podali nekaj dejstev, ki najbolje prikazujejo situacijo.

Potrošnja umetnih gnojil:

Leto	ton
1939	47.000
1953	108.000
1954	384.000
1955	430.000 (cenitev)
1956	600.000 (cenitev)

Kakor vidimo, je potrošnja zelo porasla in zahteve proizvajalcev po gnojilih so znatne, v vsakem primeru dokaj večje, kakor pa so naše možnosti proizvodnje in uvoza. S stališča ren-

tabilnosti kaže uporaba umetnih gnojil pri zmanjšanem regresu. Zavod za kmetijska raziskovanja naslednjo sliko:

nja v Novem Sadu je v ekonomskem letu 1953-1954 (torej v neugodnem letu) dosegel ob uporabi okrog 150 kilogramov dušičnih in 150 kilogramov fosfornih gnojil povečanje pridelka za 481 kilogramov na vsakem hektaru pšenice (povprečno za vse vrste). To je potrdila tudi letošnja praksa. Vzemimo, da se za 300 kg uporabljenih gnojil doseže samo 360 kg povečanja pridelka.

300 kilogramov umetnih gnojil stane po novih cenah 4725 din, 360 kilogramov pšenice po 2500 dinarjev met, stot 9000 din ali za 1 dnino za raztrošenje gnojila 4275 din.

(Ce pa pšenico obračunamo po 3500 dinarjev, znaša dnina 8875 dinarjev.)

Proizvajalec to ve, če pa ne ve, mu je treba pokazati ta račun. Ravno to bi morale delati naše tovarne gnojil in organizacije za promet, skupaj z zadrugištvom in drugimi organizacijami.

Na koncu je treba poudariti, da umetnih gnojil ne moremo prodajati kakor sol, tobak ali žgališče, temveč se moramo organizirano lotiti dela in propagande ravno po zadrugah. — Zmanjšanje regresa nadalje ne pomeni tudi povečanja cen za prav toliko. Delavski sveti in upravni odbori organizacij, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in prometom, bi morali videti obračunske kalkulacije, pa šele tedaj odločiti, ali bodo ostvarili po tri in štiri din dobička na vsak kg gnojila ob delu z zmanjšano zmogljivostjo, ali pa bodo delali s polno zmogljivostjo z manjšim dobičkom. Gornja rentabilnost uporabe očitno govori, da bomo vse količine lahko plasirali, če bomo storili potrebne ukrepe.

Milun Ivanović

Skladi kmetijskih zadrug

Ime sklada	1952	1953	1954
Osnovna sredstva	5.206.506	10.016.000	15.898.000
Investicije	916.549	628.000	3.142.000
Amortizacija	429.503	904.000	1.678.000
Rezervni sklad	260.146	87.000	494.000
Obratni sklad	982.090	1.167.000	2.080.000
Drugi skladi	624.270	661.000	1.041.000
Skupaj	8.419.064	13.463.000	24.333.000

Kakor vidimo, so se skladi kmetijskih zadrug občutno povečali — povprečno skoraj trikrat (indeks 295). Zlasti so porasli skladi za osnovna sredstva — za 305 odstotkov, dalje, investicijski — 342 odstotkov, amortizacijski — 386 odstotkov ind. Skladi za obratna sredstva so se povečali več ko dvakrat, rezervni skladi pa skoraj dvakrat.

Skladi osnovnih sredstev so porasli predvsem zato, ker so v letu 1953 in 1954 kmetijske zadruge dobile znatna osnovna sredstva od razformiranih kmečkih obdelovalnih zadrug. Razen tega smo v začetku l. 1954 na novo ocenili osnovna sredstva, s čimer smo ta sredstva zajeli bolj temeljito.

Na povečanje skladov v kmetijskih zadrugah je vplivalo tudi dejstvo, da so bile v l. 1954 kmetijske zadruge oproščene davka na dobiček za kmetijske dejavnosti pa tudi za nekmetijske, če so ustvarjena sredstva vnašale v investicijski sklad. Po drugi strani pa tudi okrajni ljudski odbori niso bili udeleženi pri doseganem dobičku zadrug, ali pa so si prizadevali, da bi bil ta delež čim manjši, kar je prav tako ugodno vplivalo na zadržane sklade.

Ceprav pa smo glede povečanja skladov v zadrugah zelo napredo-

vali, vendar ne moremo biti zadovoljni s sedanjim stanjem. Zlasti je neugodna struktura skladov. Razen v slovenskih zadrugah in v posameznih zadrugah v drugih krajih, ni dovolj tistih sredstev, s katerimi bi zadruge lahko neposredno vplivale na pospeševanje kmetijske proizvodnje in na promet s kmetijskimi pridelki, kar pa je bistven pogoj, da bi zadruge prerasle v velika socialistična gospodarstva.

PROIZVODNJA MESA RASTE

V l. 1954 smo zaklali pri nas 1.083.000 glav goved, 5.837.000 ovac, 4.741.000 prašičev in 41.008.000 razne perutnine. Dobili smo skupaj 405.000 ton mesa, od tega 90.000 ton govejega, 188.000 ton svinjskega, 58.000 ton ovčjega in 49.000 ton perutninskega mesa. Proizvodnja mesa raste iz leta v leto, vzporedno s porastom števila živine. Tako je l. 1952 znašala ta proizvodnja 303.000 ton, l. 1953 pa 378.000 ton.

Okrog 70 odstotkov prašičev koljejo kmetje sami doma, 30 odstotkov pa v klavnicah in mestnih gospodarstvih. To velja tudi za ovce. Kmetje koljejo doma samo 20 odstotkov goved, vse ostalo pa v mestih.

Stanje kmečkih obdelovalnih zadrug

V začetku letošnjega leta je bilo v naši državi 896 kmečkih obdelovalnih zadrug, v katere je včlanjeno okrog 116.400 zadrugičnikov. Stevilčno najmočnejše zadruge so v Vojvodini, kjer pride na vsako zadruge povprečno okrog 180 članov. Najmanjše pa so te zadruge v Kosovu in v Metohiji s povprečno 35 člani v vsaki zadrugi. Vseh teh 896 zadrug ima skupaj 281.524 hektarov zemljiškega sklada in sicer:

	ha	%
njive in vrtovi	237.640	84,4
sadovnjaki	2.728	1
vinogradi	3.569	1,3
travniki	12.253	4,4
pašniki	12.997	4,6

Zemljiški sklad obdelovalnih zadrug se večinoma sestoji iz površin, ki so jih zadruge dobile iz splošno ljudske imovine — 178.600 hektarov, zadrugičniki sami pa so vnesli 96.300 hektarov. Zadruge so vzele v najem od nezadrugičnikov še nadaljnjih 6627 hektarov. Grafični prikaz zemljiškega sklada obdelovalnih zadrug daje naslednjo sliko:

Med setvenimi površinami kmečkih obdelovalnih zadrug imajo žitarice še vedno največji delež (leta 1954 okrog 74%). Industrijske rastline zavzemajo okrog 13%, zelenjava okrog 3%, živinska krma pa okrog 13%. Naslednji grafikon kaže strukturo posejanih površin:

Kakor vidimo, je kolobarjenje v zadrugah znatno boljše, kakor pa je povprečje pri privatnih kmetih, toda še vedno daleč zaostaja za kolobarjenjem v naprednem kmetijstvu. Največ orne zemlje odpade na posameznega zadrugičnika na Kosovu in Metohiji (4,4 ha), najmanj pa v Sloveniji (0,16 ha), dočim znaša povprečje za vso državo 2 hektara. V tem pogledu so po posameznih republikah znatne razlike.

V kmečkih obdelovalnih zadrugah posvečajo uporabi umetnih gnojil vedno večjo pozornost. V letu 1954 so največ umetnih gnojil porabile kmečke obdelovalne zadruge v Sloveniji, kjer je prišlo na vsak hektar

orne zemlje 263 kilogramov umetnih gnojil. Za zdaj trošijo najmanj umetnih gnojil zadruge v Makedoniji in sicer 27 kilogramov na hektar orne.

Če bi v kmečkih obdelovalnih zadrugah povečali uporabo gnojil na okrog 300 do 400 kilogramov za vsak hektar obdelovalne površine, bi se dohodek prav gotovo povečal za okrog 20%.

Živinski sklad kmečkih obdelovalnih zadrug daje naslednjo sliko:

konj	25.606
goved	36.043
ovac	193.355
prašičev	142.296
perutnine	17.070

Kakor vidimo, je živinoreja v teh gospodarstvih še vedno nerazvita, zlasti govedoreja in perutninarstvo. Če bi tem zadrugam nudili organizacijsko in kadrovsko pomoč, bi živinoreja lahko hitro napredovala, kajti vsako od teh gospodarstev ima vse pogoje za organizacijo živinorejske farme.

Kmečkim obdelovalnim zadrugam je uspelo zmanjšati število poginule živine. V letu 1954 je na primer poginilo 2,2%

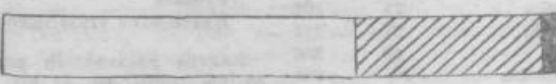
konj, 2% goved, 10,5% ovac in 18,1% prašičev. (Poprej se bili ti odstotki še večji). Najmanj poginule živine je v delovnih zadrugah na Hrvaškem in v Sloveniji, to pa zaradi boljšega izvajanja zootehničnih ukrepov in boljše nege živine.

Največja letna proizvodnja mleka na vsako kravo je v Sloveniji, kjer znaša 1506 litrov, najmanjša pa v Bosni in Hercegovini, kjer dosega komaj 706 litrov od vsake krave na leto, (v Sloveniji gojijo boljše pasmo). Delovne zadruge še vedno nimajo dovolj strokovnega osebja (agronomov, veterinarjev, ekonomistov). Na vsakega agronoma (vštevši tudi kmetijske tehnike) pride povprečno 692 hektarov obdelovalne površine. Najslabša situacija v tem pogledu je v Bosni in Hercegovini, kjer pride na vsakega takega strokovnjaka 4330 hektarov. Zlasti občutno je pomanjkanje ekonomistov s fakultet in tehnikumov, kar vsekakor negativno vpliva na pravilno in redno vodenje finančnega in komercialnega poslovanja v kmečkih obdelovalnih zadrugah.

Struktura požete površine

Površina	ind. rast.
Zita	Živinska krma

Splošnodružbena lastnina	Lastnina zadrugičnikov	Zakup Ostalo
--------------------------	------------------------	--------------